

ОПШТИНА ШТИП
КОМИСИЈА ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, СОВЕТ НА ОПШТИНА ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ ШТИП

СОСТОЈБИ, ПРЕДИЗВИЦИ И ПЕРСПЕКТИВИ ВО ВОСПИТАНИЕТО И ОБРАЗОВАНИЕТО ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

штип, 2015

**СОСТОЈБИ, ПРЕДИЗВИЦИ И ПЕРСПЕКТИВИ
ВО ВОСПИТАНИЕТО И ОБРАЗОВАНИЕТО ВО
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

- зборник на трудови -

2015, ШТИП

ОПШТИНА ШТИП
КОМИСИЈА ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, СОВЕТ НА ОПШТИНА ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ ШТИП

***СОСТОЈБИ, ПРЕДИЗВИЦИ И ПЕРСПЕКТИВИ
ВО ВОСПИТАНИЕТО И ОБРАЗОВАНИЕТО ВО
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА***

Штип
2015

**MUNICIPALITY OF STIP
COMMITTEE ON EDUCATION, COUNCIL OF THE MUNICIPALITY OF
STIP
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCES STIP**

**CONDITIONS, CHALLENGES AND
PERSPECTIVES IN EDUCATION IN THE
REPUBLIC OF MACEDONIA**

2015, STIP

Издава
НУ-УБ „Гоце Делчев“ Штип

За издавачот
Охридија Лазарова

Организационен одбор
Снежана Мирасчиева – претседател

Членови
Соња Петровска, Емилија Петрова Ѓорѓева, Никола Смилков, Снежана Јованова Митковска,
Снежана Ставрева Веселиновска, Даниела Коцева, Весна Ничева, Елена Ташкова,
Јорданчо Митков, Атанас Крстовски, Цветанка Красиќ, Милена Ристова Михајлова, Снежана
Санева, Илија Митров, Трајан Коцев, Данче Николовска Вратевска, Димитар Љуботенски, Зоран
Костовски, Јовче Арсов, Вања Џамбазова Николовска, Ванче Маневски, Охридија Лазарова,
Верица Јосимовска

главен и одговорен уредник
Снежана Мирасчиева

уредник
Соња Петровска

уредувачки одбор
Снежана Мирасчиева (Македонија), Димитар Димитров (Бугарија), Младен Вилотијевиќ (Србија),
Нина Биједиќ (Босна и Херцеговина), Лилјана Тодорова (Бугарија), Татјана Атанасова Пачемска
(Македонија), Кристинка Селаковиќ (Србија), Јосип Милат (Хрватска), Емилија Петрова Ѓорѓева
(Македонија), Трајан Попковчев (Бугарија), Крстивоје Шпијуновиќ (Србија)

јазична редакција
Снежана Санева, Милена Ристова Михајловска

лектура на англиски јазик
Снежана Кирова

дизајн на корица
Никола Смилков

техничка поддршка
Даниела Коцева, Снежана Мирасчиева, Верица Јосимовска

Тираж
500

Печати
Полиестердеј - исток, Штип

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

37(497.7)(082)

СОСТОЈБИ, предизвици и перспективи во воспитанието и образованието
во Република Македонија : зборник на трудови / [главен и одговорен
уредник Снежана Мирасчиева]. - Штип: НУ - Универзитетска библиотека
"Гоце Делчев", 2015. - [215] стр. : илустр.36; 21 см

На стр. 3: Conditions, challenges and perspectives in education in
Republic of Macedonia. - Фусноти кон текстот. - Abstract. -
Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-242-021-9

а) Образование - Македонија - Зборници
COBISS.MK-ID 100055306

Содржина

Предговор	1
1. Мирасчиева Снежана, Ѓорѓева Петрова Емилија, Ставрева Веселиновска Снежана, Воспитанието и образованието низ призмата на идните перспективи и развој Mirascieva Snezana, Petrova Gjorgjeva Emilija, Stavreva Veselinovska Snezana, Education through the prism of future prospects and development	2
2. Јованова-Митковска Снежана, Професионални компетенции на воспитувачите Jovanova-Mitkovska Snezana, The professional competences of preschool educators	6
3. Симоновска Елизабета, Критичност, самокритичност или релативизација Simonovska Elizabeta, Criticism, self-criticism or relativization	12
4. Белташева Маја, Соработката меѓу предучилишните установи и родителите Beltaseva Maja, Cooperation between pre-schools institution and parents	15
5. Димова Габриела, Здравственото воспитание /и/ образование и формирањето на здравствена култура кај децата од предучилишна возраст Dimova Gabriela, Health education and formation of health culture among preschool children	18
6. Грегова Татјана, Џацков Оливер, Состојби, перспективи и предизвици во воспитанието во Република Македонија - предучилишно воспитание Gregova Tatjana, Cackov Oliver, Condition, perspective and challenge in education in Republic of Macedonia-Preschool education	25
7. Јанева Радмила, Проект „Од текстил до мода“ Janeva Radmila, Project „From textiles to fashion“	28
8. Дончева Јулија, Јамакова Фатме, Ефективноста на проектно ориентираната дејност на студентите во нивната подготовка за професионална педагошка реализација Doncheva Julia, Yamakova Fatme, Effectiveness project-oriented activities to students prepararing for professional career education	32
9. Османова Ибишева Евин, Николова Василева Валентина,	

Емпириско истражување на слободното време на учениците од град Русе Osmanova Ibisheva Evin, Nikolova Vasileva Valentina, Empirical studies for the leisure time of students from Ruse	37
10. Николова Василева Валентина, Улогата на комуникацијата во училишно - воспитниот процес Nikolova Vasileva Valentina, The role of communication in school – educational process	42
11. Петровска Соња, Ступариќ Јована, Компаративните истражувања во образованието Petrovska Sonja, Stuparic Jovana, Comparative research in education	47
12. Атанасовски Диме, Предуслови за квалитетна интегрална евалуација во воспитно-образовните институции Atanasovski Dime, Prerequisite for realization of quality integral evaluation in educational institutions	54
13. Кузмановска Драгана, Кирова Снежана, Иванова Биљана, Креативноста и знаењето го креираат патот до училишниот успех Kuzmanovska Dragana, Kirova Snezana, Ivanova Biljana, Creativity and knowledge trace the path to school success	59
14. Ѓорѓева Петрова Емилија, Мирасчиева Снежана, Ставрева Веселиновска Снежана, Организација, организациска култура и клима во основното училиште Petrova Gorgeva Emilija, Organization, organizational culture and climate in primary school	63
15. Угриновска Емилија, Илиевски Александар, Костадиновска Драгица, Постои ли етика во училиштата? Ugrinovska Emilija, Ilievski Aleksandar, Kostadinovska Dragica, Is there ethics in schools?.....	71
16. Ѓорѓева Петрова Емилија, Кокотова Татјана, Училишната организациска клима фактор за развој на современото училиште Petrova Gjorgjeva Emilija, Kokotova Tatjana, School organizational climate - factor of modern school development.....	74
17. Мирасчиева Снежана, Коцева Даниела, Состојбата во воспитанието и образованието денес е предизвик за утрешнината и перспектива за иднината Mirascieva Snezana, Koceva Daniela, State in education today is a challenge for tomorrow and a perspective for the future.....	78
18. Митев Зоран, Камчева-Панова Лидија, Соработката меѓу родителите и одделенскиот раководител во современото основно училиште Mitev Zoran, Kamceva-Panova Lidija, Cooperation between parents and class teachers in modern primary school.....	82

19. Дончева Јулија,
„Опонентното“ однесување на детето провоцирано од семејната средина
Doncheva Julia,
Opposition child's behavior provoked by the family ambience89

20. Јорданов Киро,
Кооперативна настава
Jordanov Kiro,
Cooperative teaching94

21. Смиљкова Горица,
Учење низ експеримент
Smilkova Gorica,
Learning through the experiment103

22. Јовева Јадранка, Ташкова Елена, Камчева-Панова Лидија,
Ставовите и односот на одделенските и предметните наставници кон инклузијата на децата со попреченост во развојот при ООУ „Гоце Делчев“Штип
Joveva Jadranka, Taskova Elena, Kamceva-Panova Lidija,
Attitudes of class and subject teachers towards inclusion of children with developmental disabilities in OOU Goce Delcev – Stip107

23. Богданов Благојче, Атанасова – Пачемска Татјана, Лазарова Лимонка,
Преглед и современи приоди во откривањето и работата со талентирани ученици за математика во Република Македонија
Bogdanov Blagojche, Atanasova – Pacemska Tatjana, Lazarova Limonka,
Review and contemporary approaches in the discovery and work with talented students of mathematics in Macedonia115

24. Атанасова – Пачемска Татјана, Јовановска Добрила,
Современ приод во унапредување на процесот на оценување по наставниот предмет математика
Atanasova – Pacemska Tatjana, Jovanovska Dobrila,
Modern approach for improving math evaluation process121

25. Николовска Виолета,
Улогата на мајчиниот јазик во образованието
Nikolovska Violeta,
The role of Mother Language in Education126

26. Панева Блага,
Фонетско-фонолошките аспекти на македонскиот јазик и процесот на неговата (не)употреба во основното и средното образование во Република Македонија
Paneva Bлага,
Phonetic-phonological aspects of the macedonian language and the process of its (non)use in primary and secondary education in the Republic of Macedonia131

27. Китанова Ирена,
Креативноста и стимулот на ученикот преку комплексната постапка за обработка на буква

Kitanova Irena,	
Students' creativity and incentive through the complex procedure for processing a letter	.137
28. Мартиновска Виолета,	
Тежеста и моќта на словото	
Martinovska Violeta,	
The weight and power of the word141
29. Ристова-Михајловска Милена,	
Интерпретација на средновековните автографи со цел нивно приближување до современит реципиент	
Ristova-Mihajlovska Milena,	
Interpretation of medieval autographs for the purpose of convergence to modern Recipients143
30. Миловска Добрила,	
Авторството на панонските легенди	
Milovska Dobrila	
Authorship of panonnian legends150
31. Дончева Јулија, Ахмедова Нурсал,	
Интерактивни технологии во наставата со рана училишна возраст со помош на информациско-комуникациска технологија	
Doncheva Julia, Ahmedova Nursal,	
Interactive technologies for teaching and education in primary schoolage through information and communication technologies155
32. Османова Ибишева Евин,	
Компјутерските дидактички игри – средство за интелектуален развој на детето	
Osmanova Ibisheva Evin,	
Computer didactic games - means of intellectual development of the child160
33. Коцева Даниела, Мирасчиева Снежана,	
Социјализацијата и е-учење	
Koceva Daniela, Mirascieva Snezana,	
Socialization and e-learning165
34. Јакимовска Милена,	
ИКТ и предучилишните установи	
Jakimovska Milena,	
ICT and kindergartens169
35. Чепреганов Тодор, Николова Соња,	
Толеранцијата и учебниците по историја во мултиетничко и мултиконфесионално општество? (македонски случај)	
Сепреганов Тодор, Nikolova Sonja,	
Tolerance and history textbooks in multiethnic and multiconfessional society (macedonian case)172
36. Ристова-Михајловска Милена, Лазарева Наташа,	

Училиштето како воспитно-образовна институција и просветата - некогаш и денес
Ristova-Mihajlovska Milena, Lazareva Natasa,
School as an educational institution in the past and in the present178

37. Насев Ленче,
Првиот прирачник по музичко воспитание за работа со деца од предучилишна возраст
Детето, музиката и ние од Васил Попдучевски
Nasev Lence,
First manual in music education for work with preschool children “The child, music and we”
by Vasil Popducevski185
38. Михајловски Ангеле,
Прстната техника-ключен фактор за пијанистичката интерпретација во процесот на
едукација и усовршување
Mihajlovski Angele,
Finger technique- key factor for interpretation by piano in the process of education and
training189
39. Џамбазова Николовска Вања, Николовска Вратеовска Данче, Вратеовски Миле,
Социо-економска стратификација и образованието како фактор на општествена
мобилност
Djambazova Nikolovska Vanja, Nikolovska Vrateovska Danche, Vrateovski Mile,
The socio-economic stratification and education as a factor of social mobility194
40. Николовска Вратеовска Данче, Џамбазова Николовска Вања, Мојсоска Снежана,
Еволуцијата на економското знаење за макроекономската стабилност низ призма на
макроекономските парадигми
Nikolovska Vrateovska Danche, Djambazova Nikolovska Vanja, Mojsoska Snezana,
The evolution of economic knowledge about macroeconomic stability through the prism of
macroeconomic paradigm200
41. Ангеловска Александра,
Зајакнување на капацитетите на казнено-поправните установи преку образованието,
обуката и стручното усовршување како облици на третман на осудените лица кои
издржуваат казна затвор
Angelovska Aleksandra,
Strengthening the capacities of detention and rehabilitation centers through education,
training and professional specialization as form of treatment of convicted people with
sentence of imprisonment207

ПРЕДГОВОР

Публикацијата под наслов „Состојби, предизвици и перспективи во воспитанието и образованието во Република Македонија“ е продукт на размислувањата, искуствата, иницијативите и предлозите, теориски и емпириски сознанија кои беа презентирани на истоимената конференција, која се одржа на 13 мај 2015 година во Собранието на општина Штип. Овогодишната конференција, трета по ред, е во организација на Советот на Општина Штип и Факултетот за образовни науки при Универзитет „Гоце Делчев“ Штип, во рамките на Меморандумот за соработка. Самата конференција е само еден од облиците на одбележување на 24 мај „Св. Кирил и Методиј“, денот на сесловенските просветители кои го чествуваат просветните работници. Публикацијата „Состојби, предизвици и перспективи во воспитанието и образованието во Република Македонија“ е зборник на трудови во издание на Национална Установа – Универзитетска Библиотека „Гоце Делчев“ Штип. Всушност, зборникот е сведок за еден настан кој остава силен печат во македонската педагошка ризница. Научно-стручниот карактер на конференцијата овозможи не само размена на искуства и анализа на состојбата во воспитанието и образованието на сите нивоа туку и трасирање на патот за иднината на воспитно-образовниот систем во целост како еден од основните темели на развојот на заедницата. Содржински текстовите во публикацијата третираат прашања од различни аспекти на воспитанието и образованието, во сферата на наставата, наставникот, ученикот, наставните средства, целите и содржините во воспитно-образовниот процес на сите образовни нивоа, од предучилишно, преку основно и средно до високо-образовните институции. Исто така се среќаваат текстови кои говорат и за специфичностите на одделни видови дидактички модели на настава, во различни типови на училишта, проблемот на слободното време на учениците како и факторите кои влијаат на неговата содржинска димензија со што се богати педагошко-дидактичкиот тезаурус. Низ испишаните редови се поместени теориско-емпириските размисли кои го третираат прашањето за употребата на мајчиниот јазик во наставата, аналитичките погледи кон одделни пишани документи од богатата македонска ризница на пишани дела кои уште повеќе придонесуваат за широкиот и разновиден дијапазон на размисли на просветните работници. Со тоа оваа публикација добива трајна вредност како за педагошките научници така и за педагошките практичари. Проблемот на модернизација на воспитанието и образованието е и временски димензиониран поаѓајќи од анализа на состојбата преку посочување на тенденциите до визионирање на перспективите за натамошен развој. Во редовите испишани на повеќе од двесте страници, можат да се сретнат содржини кои се насочени кон соработката со родителите, со што прашањето на единство на воспитните фактори не останува изолирано. Интересно е да се споменат и размислувањата како и искуствата на дел од просветните работници во однос на примената на современата технологија и техника во наставата, што упатува на заклучокот дека наставата е предмет на интерес и е целно насочена кон нејзино унапредување од страна на непосредните учесници, планери и реализатори на самиот процес, наставниците.

Оваа публикација не ја исцрпува целокупната проблематика која е предмет на интерес на конференцијата, со оглед на актуелноста на феноменот воспитание и образование во времето и на местото каде се истражува и проучува. Сложената природа на проблемот како и неговата условеност од општественото опкружување, науката, техничко-технолошкиот развој, отвора нови полиња за дискусија, идеи за развивање на нови практики со една единствена цел, унапредување на воспитно-образовниот процес заради зголемување на квалитетот на самиот процес и на знаењето како негов продукт.

Но останува да сведочи за еден настан, една состојба, во одредено време како четиво за генерациите што идат.

Мај, 2015
Штип

Главен и одговорен уредник
Снежана Мирасчиева

ВОСПИТАНИЕТО И ОБРАЗОВАНИЕТО НИЗ ПРИЗМАТА НА ИДНИТЕ ПЕРСПЕКТИВИ И РАЗВОЈ

*Проф. Д-р Снежана Мирасчиева¹, Проф. Д-р Емилија Петрова Ѓорѓева²
Проф. Д-р Снежана Ставрева Веселиновска³
^{1,2,3} Факултет за образовни науки, Универзитет „Гоце Делчев“ Штип*

Анстракт: Воспитанието и образованието како општествени феномени се предмет на истражување на многу истражувачи од различни аспекти. Во трудот проблемот на воспитание и образование го третираме во контекст на технологијата и средината за учење како еден од примарни фактори за идниот развој на заедницата во целост.

Клучни зборови: технологија, средина за учење, традиција, современост.

EDUCATION THROUGH THE PRISM OF FUTURE PROSPECTS AND DEVELOPMENT

*Prof. PhD Snezana Mirascieva¹, Prof. PhD Emilija Petrova Gjorgjeva²
Prof. PhD Snezana Stavreva Veselinovska³
^{1,2,3} Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delcev", Stip*

Abstract: Education as a social phenomenon is the subject of research of many researchers from different aspects. In the paper the problem of education is treated in the context of technology and learning environment as some of primary factors of the future development of the community in general.

Key words: technology, learning environment, tradition, modernity.

Краток вовед

Кога се говори за потребата од промени во функција на развојните перспективи на воспитанието и образованието, многу често се истакнува феноменот брз развој на технологијата како и нејзиното влијание во сферата на образованието. Се чини дека станува збор за добропознатото клише, но факт е дека технологијата се вткајува во сите сфери на нашиот живот и во суштина го менува начинот на живот и работа денес. Затоа е значајно постојано да се навраќаме на овој феномен со цел да се прифати фактот за сеприсутноста на технологијата, нејзиното значење и улога која ја има во унапредувањето на квалитетот на животот, образованието и работата во современото општество. Овде ќе се обидеме да проговориме за некои сегменти од примената на модерната технологија во образовниот контекст, во делот кој се однесува на креирање на средина за учење во училиницата и училиштето воопшто. В.Џејмс забележал дека наставникот е клуч на кој се реализирани сите реформи во образованието. А тоа подразбира дека промени се потребни во училиницата, кај учениците, додека наставните планови и програми се форма и рамка во која се движат наставните активности. Начето внимание овде ќе го задржиме на промените во училиницата како резултат на рефлексивната на технологијата во наставата. Тоа пак ги отвора прашањата за промените кај наставниците, учениците и нивните активности во наставниот процес.

Технологија, училиште, макросредина за учење

Во литературата можат да се сретнат повеќе обиди за определување на сложенката средина за учење. Во суштина, средината за учење може да се сфати како сложен комплекс во физички, социјален и педагошки контекст кој е наменет за учење и во кој очекуваме да се реализира процес на учење. Модерната средина за учење во таа смисла, има карактеристики кои се современи или "погодни за намената во сегашно време"(лат. *modo*, или "само сега". Така, една модерна средина за учење е онаа која ја одразува и поддржува актуелната педагошката практика. Всушност, современата средина за учење е развојно адаптивна и променлива на новите влијанија. Вака организирана и интенционална средина за учење е карактеристична за образовните институции, а како микросредина се локализира во училиштата. Од тука технологијата и средината за учење се тесно поврзани, ги определуваат активностите на наставниците и учениците а со тоа го моделираат наставниот процес во насока на реализирање и постигнување на неговата интенционалност. Од тука сосема логично се наметнува прашањето за тоа како технологијата го менува училиштето. Одговорот е сложен по својата природа и комплексен во суштина. За да се сфати како технологијата влијае на образованието денес, прво мора да се разбере широкиот контекст, влијанието на развојот на технологијата во различни сегменти во општеството. Современиот начин на живот и развојот на технологијата го менуваат начинот на кој живееме и работиме. Веројатно сите сме свесни за тоа, но колку е јасно и разбирливо како се случува. Еве неколку реални состојби од секојдневниот живот, добропознати кои функционираат. Имено, развојот на технологијата ја менува економијата-се менуваат средствата за производство, начинот на кој создаваме, купуваме и продаваме производи и услуги. Новата економија ја менува структурата на занимања – ја определува потребата од одредени професии и занимања, нивната вредност и популарност; нова структура на работата, начинот на работа и контекстот на работното место а тоа пак води кон нов начин на обезбедување средства за живот кои пак директно влијаат на начето семејство; нови животни ситуации, ја определува природата на локалната средина; го детерминира и процесот на подготовка на младите за пазарот на труд што пак влијае на редизајнирање на образованието и училиштето. А сето тоа води кон нов систем на вредности и ставови. Во контекст на промените во економската сфера предизвикани од технолошкиот развој, се менува содржината и начинот на учење а со тоа и самиот образовен систем и наставен процес. Затоа ефикасноста и ефективноста на наставата и училиштата се темели на потребите на општеството во кое живееме со цел подготовка на младото поколение за живот и работа во таа заедница а кои се дел од процесот на настава и училишен етос. Затоа наставата и училиштето треба да бидат поврзани со новата технологија и да бидат насочени кон оспособување за живот и работа. И конкретно, следи прашањето која е улогата и какво значење има новата технологија во секојдневната наставна практика. Имено, примената на технологијата во наставата може да придонесе: за персонализација на процесот на учење; за создавање на инклузивна образовна средина; за мотивацијата и активирањето на учениците; за оспособување на учениците да конструираат и користат нови знаења во решавањето на проблеми, соочување со предизвиците со кои се среќаваат секојдневно; во креирањето на училишниот курикулум; во конструирање на знаења како продукт на заедничка работа на наставникот и учениците; во создавањето на култура на доживотно учење кај наставниците и училишниот менаџмент; во развивањето на нови видови партнерства и односи во училишен контекст. Тоа влијае и на промените во педагошката парадигма, која денес се определува во контекст на теоријата на оспособување.(Ј.Милат,2014,336). Во таа смисла се поставуваат нови барања пред училиштето, па едно од нив се однесува на обезбедување отворена, респективна, безбедна средина за учење, средина која ќе биде стимулирачка, благопријатна и добредојдена за секој ученик. Од тука промените во училиштето се неминовни во контекст на неговите домени: средина за учење, училишен курикулум (годишна програма за работа на училиштето), училишни политики и процедури и партнерства. За таа цел училиштата треба да: ја развиваат комуникацијата како експлицитна обврска до благосостојба, ги почитуваат индивидуалните разлики и обезбедуваат можности за учење и постигнување на успех

кај сите ученици; создадат можности за учество на учениците во процесот на донесување одлуки; да ги применуваат правилата во училиштето конзистентно. Последица на ваквата поставеност во училиштето се бројни придобивки како: колаборативен развој на учениците и пошироката училишна заедница; јасно објаснети, позитивно прифатени и успешно спроведени правила; наградување за добро однесување; обезбедување на меѓусебна грижа меѓу учениците; одржување на физичкиот простор вклучувајќи ја сајбер животната средина што ја зголемува безбедноста на училишниот кадар и учениците како и поддршка за благосостојба на сите вработени во училиштето.

Технологија, училница, микросредина за учење

„Ќе потрошиме многу време обидувајќи се да ги промениме луѓето. Наместо тоа, потребно е да ја промениме средината, на луѓето сами ќе се променат“. Les Watson

Во делот што следи ќе стане збор за рефлексивната технологија врз микросредината за учење, поточно врз уредувањето на училницата и просторите за учење кои се резултат на промените на педагошката парадигма и карактеристиките на светот во кој живеење. Во склад со промените во училиштето се и промените во училницата како средина во која се одвива процесот на учење преку активностите на наставникот и активностите на учениците. Современите училници се продукт на развојот на технологијата и во таа смисла го менуваат својот изглед, дизајн и функционалност. Тие се слика и поддршка на сите препораки на модерниот педагошки пристап, а тоа е унапредување на активноста на сите учесници во наставата, реализирање на наставната програма во функција на оспособување за живот и работа во модерното време. Сликата за една современа училница како микросредина за учење е претставена како место во кое се негува интеракцијата и соработката, со современа технологија како паметни табли, таблети, камери со висока резолуција, мултимедијални проектори, 3D печатари лесно вградени за секојдневна употреба и современ дизајн на училишниот мебел. Вака опремена училницата е средина за интерактивно и креативно учење која поттокнува на конструктивно знаење. Наставата во модерната училница е ориентирана кон ученикот, а наставникот има улога на фасилитатор за учење. Учениците користејќи различни извори на знаење, освен учебникот, поставуваат прашања, истражуваат, бараат одговори. Ваквата средина за учење го поддржува доживотното учење како стил на живеење. Зошто е потребно дизајнирање на средината за учење е прашање кое следствено на погоре реченото се поставува. Значењето на просторот е многу важно, особено во училницата бидејќи треба да биде одраз на современиот теориско-практичен пристап во образованието. Впрочем традиционалната училница е дизајнирана за колективна фронтална настава и концепт на образование каде еден наставник работи истовремено со триесетина ученици, наставникот има клучна улога и во најголем дел од наставното време активноста доминира на негова страна. Спротивно на тоа, современата училница е дизајнирана за групна работа, со флексибилен распоред на училишниот мебел, и во духот на современиот концепт на образование фокусот го отстапува на учениците, нивната соработка и меѓусебна комуникација. Таквата училница нуди можности за унапредување на соработката меѓу учениците, флексибилна промена на диференцираната индивидуална и групна работа. Кои се основните карактеристики на современата училница? Како основни карактеристики на една современа училница ги издвојуваме: флексибилност на просторот и мебелот, интерактивност, креативност, отворен простор за одмор и учење и мотивација за учење. Флексибилноста на просторот и мебелот се однесува на брзо трансформирање на просторот за потребите на разни задачи и форми и начини на наставна работа како индивидуална, тандемска, групна, дискусија, дебата. Друга важна карактеристика на современата училница е интерактивноста. Таа настанала како последица на природната потреба на човекот за интеракција со другите луѓе каде се стекнуваат одредени сознанија и се развиваат способности и вештини. Во таа смисла поттикнувањето на интеракција во учењето е едена од

основните задачи на наставата. Во ваква средина на учење постојат можности за интерактивно учење преку примена на интерактивни технологии, симулација на различни ситуации и контексти. Процесот на учење на овој начин е интересен и привлечен, ги активира учениците, ги поттикнува сознајните интереси во наставата, ги задоволува сознајните потреби на учениците, ги мотивира. Едноставно современата средина за учење е од отворен карактер. Друга карактеристика е креативноста. Развојот на креативноста како способност за флексибилно користење и структурирање на стекнатото знаење и способност за неконвенционално мислење е една од задачите во современата настава. Модернизацијата на просторот за учење ја промовира и поттикнува креативноста толку колку што се поттикнува во социјалната интеракција изразена и содржана во целите на наставата. Отворените простори за одмор и учење се наменети за дружење и неформално учење и имаат големо значење за мотивацијата и зголемување на успехот во учењето. Тие ја поттикнуваат комуникацијата и социјалната интеракција. Адекватно дизајнирани овие простори можат да поттикнат размена на знаења, искуства, емоции, идеи и мислења меѓу наставникот и учениците. На тој начин ја остваруваат својата воспитна функција и создаваат култура на неформално учење. Тука се и социјалните медиуми, па една од задачите денес на наставникот е да ги поврзе со искуството во процесот на учење, со што учењето станува поинтересно и поприлично. Овие простори имаат уште една значајна воспитна функција, а тоа е унапредување на наставната пракса. Тие нудат можности за пристап и увид во работата на колегите, размена на искуства и заеднички предлози и решенија за унапредување на наставниот процес, поттикнуваат развој на ефективна и ефикасна наставна практика. Мотивацискиот ефект е уште една значајна карактеристика на современата средина за учење. Современо дизајнираните простори за учење од аспект на: осветлување со природна светлина создаваат природно позитивно поттикнувачко опкружување пријатно и стимулативно за учење; wireless конекцијата, отворените простори за неформално учење (learning safe), социјалните контакти и дружењето се силни поддржувачи и покренувачи на желбата за учење и активност во редовната настава. Широките, проветрени и светли простории се места каде се учи ефикасно. Таквата средина го промовира учењето како отворен и доживотен процес, ја поддржува соработката, овозможува како индивидуализирано така и инклузивно опкружување. Таквата средина е флексибилна во однос на потребите и на учениците и на наставниците. Покрај сите овие карактеристики, не треба да се забораваат и боите кои доминираат во просторот, бидејќи тие ја поттикнуваат креативноста, будат чувства на задоволство и инспирација. Современиот дизајн на средината за учење се однесува и на училишниот двор, каде местата за одмор и рекреација можат да бидат функционално уредени и да бидат исто така мотивирачки средини за учење. Технолошки опремените средини за учење креирани согласно принципите на современиот педагошки пристап овозможуваат повеќе флексибилност, креативност, интерактивност, мотивираност за учење, соработка и комуникација меѓу наставниците и учениците.

Наместо заклучок

На крајот, немаме намера да изнесуваме заклучни согледувања, готови и сублимирани. Напротив, овде ќе ги наведеме прашањата кои покренуваат на натамошни размислувања и можат да бидат предмет на некои идни истражувања како на пример: Колку нашиот работен простор има карактеристики на современа средина за учење?, Колку сме запознати со визијата на нашата институција и колку се сложуваме со неа?, Што ќе менуваме и колку е можно тоа?, Доколку треба да креираме средина за учење како ќе изгледа таа, каква технологија ќе користиме, кои активности ќе ги промовираме?. Претпоставуваме дека првиот одговор е дека немаме доволно материјални средства за таква средина за учење. Но ние го поставивме прашањето, зарем само современата технологија треба да биде доминантна во мотивирачката средина за учење?. Каде е природата, живиот свет во неа, неживата природа околу нас. Ако современата педагошка парадигма се повикува на оспособувањето за живот и работа во современиот свет, тогаш прашуваме колку технологијата може да ги оспособи младите за живот меѓу живиот свет заедно со неживата

природа, во реалниот свет, колку физички ќе бидат способни да го следат темпото на промените, дали способностите од виртуелниот свет се компатибилни со потребните вештини во реалниот свет. И многу други прашања. Нашиот одговор е едноставен, а тоа е хармонија меѓу традицијата и модерното, да ја ставиме технологијата во служба на традицијата во модерниот свет. А Вашиот одговор е...? Ова е идеја за нови истражувања, нови сознанија и искуства во некоја следна наша прилика.

Литература

- Милат, Ј. (2014). *Педагогија-теорија на оспособување*. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“
- Мирасчиева, С. (2014). Рефлексјата на некои тенденции во современото воспитание и образование, во *Современото воспитание и образование-состојби, предизвици и перспективи* (зборник на трудови). Штип: НУ-УБ „Гоце Делчев“, стр. 11-15
- МОН. (2005). *Национална Програма за развој на образованието во Република Македонија 2005-2015*. Скопје: МОН
- Suzić, N. (2005). *Pedagogija za XXI vijek*. Banja Luka: TT- Centar

УДК 37.031.12:005.962.131(497.7)
(прегледен труд)

ПРОФЕСИОНАЛНИ КОМПЕТЕНЦИИ НА ВОСПИТУВАЧИТЕ

Проф. д-р Снежана Јованова-Митковска
Факултет за образовни науки, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип

Апстракт: Имајќи ги во вид современите општествени збиднувања, значењето и улогата која ја има поединецот во нив, интензивните процеси на интеракција, меѓусебна комуникација, имајќи ги во вид барањата за конципирање на курикулуми ориентирани кон иднината: пристап кон нови информации, јасно резонирање, ефикасна комуникација, разбирање на околината, развивање на социјалните вештини..., нужно и неминовно е и прашањето за надминување на едодимензионалните компетенции базирани на знаењето и развивање на компетенции по пат на акциони проучувања, практични активности, работа на проекти, креативна работа, саморазвој... Токму оттаму, во овој труд го поставивме и се обидовме да одговориме на прашањето за професионалните компетенции на воспитувачите, со посебен акцент на нивните методолошки компетенции.

Клучни зборови: воспитувач, компетенција, методолошка оспособеност

PROFESSIONAL COMPETENCES OF PRESCHOOL EDUCATORS

Prof. PhD Snezana Jovanova-Mitkovska
Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delcev", Stip

Abstract: Bearing in mind the contemporary social events, the significance and role which an individual has in them, the intensive processes of interaction, and mutual communication, and taking into account the requirements for drafting future-oriented curricula: access to new information, clear reasoning, effective communication, understanding of the environment, development of social skills ... the issue of overcoming one-dimensional competence based on knowledge and on developing skills through action research, practical activities, project work, creative work, self-development is also necessary and inevitable... Thence, in this paper we asked and tried to